

Η «εθνοπολιτιστική ταυτότητα» των Βλάχων (Σοφία Μπούμπα, Εκπαιδευτικός- Λαογράφος)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Στην παρούσα εργασία θα υιοθετήσουμε τον όρο «εθνοπολιτισμική ομάδα» και «εθνοπολιτισμική ταυτότητα» για την περίπτωση των Βλάχων, καθώς ότι ο όρος εθνοτική ομάδα/ ταυτότητα μοιάζει πολύ με τον όρο εθνική ομάδα/ ταυτότητα, και υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης.

Αναφορικά με τους όρους βλάχικη ταυτότητα, βλάχικος πολιτισμός, βλάχικη παράδοση είναι έννοιες που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Ο Β. Νιτσιάκος (2007) θέτει το ερώτημα κατά πόσο είναι δόκιμο να μιλάει κάποιος για «βλάχικο πολιτισμό» ή για «βλάχικη παράδοση». Επισημαίνει ότι μόνο συμβατικά θα μπορούσε κάποιος να χρησιμοποιήσει τους όρους αυτούς. Αν υποστηρίξουμε την ύπαρξη ενός βλάχικου πολιτισμού, αυτομάτως αναιρείται το θεωρητικό μοντέλο, που αντιμετωπίζει τον πολιτισμό δυναμικά και ιστορικά μέσα σε συγκεκριμένα χωρο- χρονικά πλαίσια, κι όχι σαν σύνολο που εμφανίζει ομοιογένεια και συνοχή.

Αφού λοιπόν γίνει αυτή η «σύμβαση», μπορούμε εν συνεχεία να μιλήσουμε για κοινά γνωρίσματα των Βλάχων. Οι Βλάχοι εμφανίζονται ως λατινόφωνοι πληθυσμοί που ανέπτυξαν παραγωγική δράση κατά την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας στον τομέα της ημινομαδικής κτηνοτροφίας, όπου την άνοιξη και το καλοκαίρι κατοικούσαν στις ορεινές κοινότητές τους και το φθινόπωρο και τον χειμώνα μετακινούνταν με τα κοπάδια τους στις κοντινότερες για εκείνους πεδιάδες και παράκτιες περιοχές, προκειμένου να ξεχειμωνιάσουν. Αργότερα, όταν στην κτηνοτροφία δημιουργήθηκε πλεόνασμα κτηνοτροφικών προϊόντων, διοχετεύτηκαν τα προϊόντα αυτά στην αγορά κι αναπτύχθηκαν παρεμφερείς με την κτηνοτροφία βιοτεχνίες κι ένα αξιοσημείωτο τμήμα των Βλάχων επιδόθηκε στο εμπόριο (Νιτσιάκος, 2007). Τα δύο χαρακτηριστικά γνωρίσματα που επκράτησαν αναφορικά με τους Βλάχους ήταν ο Βλάχος ως μετακινούμενος κτηνοτρόφος κι ο Βλάχος ως έμπορος.

Η στροφή ορισμένων Βλάχων προς τη βιοτεχνία και το εμπόριο επέφερε ανακατατάξεις τόσο στην οικονομία όσο και στις κοινωνικές δομές των βλάχικων πληθυσμών [26]. «Το κοινωνικό στρώμα των εμπόρων, που ξεπηδά από τους κόλπους της κτηνοτροφικής κοινότητας μέσα από συγκεκριμένους μηχανισμούς της οθωμανικής πολιτικής οικονομίας, υπερβαίνει τα όρια των τοπικών πολιτισμικών συστημάτων και των αντίστοιχων συλλογικών νοοτροπιών,

ενστερνίζεται νέα πολιτισμικά πρότυπα και αξίες, διαμορφώνει μια νέα συνείδηση και εντάσσεται στους κόλπους μιας διαμορφούμενης ελίτ, που αναλαμβάνει πρωτοποριακό ρόλο και σε ό,τι αφορά τη συγκρότηση του εθνικού απελευθερωτικού κινήματος» (Νιτσιάκος, 2007, σσ. 488-489). Η επιρροή τους στρώματος αυτού στα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα ήταν καθοριστικής σημασίας αναφορικά με τη συγκρότηση μιας ελληνικής εθνικής συνείδησης (Νιτσιάκος, 2007; Δασούλας, 2013).

Η στάση της εμπορικής τάξης και των λογίων Βλάχων υπήρξε τέτοια που αφοσιώθηκαν στην ιδέα της δημιουργίας ελληνικού κράτους με ποικίλους τρόπους μερικοί από τους οποίους ήταν: α) η προβολή, ανάδειξη και διδασκαλία της ελληνικής παιδείας και ελληνικής γλώσσας (π.χ συγγραφή λεξικών ελληνικής και αρμανικής, ίδρυση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων), πολλές φορές μάλιστα εις βάρος της μητρικής, β) η συμμετοχή και συμπαράσταση (ηθική και υλική) στο εθνικό κίνημα της ελληνικής επανάστασης για τη δημιουργία ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, γ) η συμβολή τους στην ανοικοδόμηση σπουδαίων δημοσίων κτιρίων ή κοινωφελών ιδρυμάτων στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος στα πλαίσια του φαινομένου του ευεργετισμού, δ) η χορήγηση χρημάτων ή υλικοτεχνικών μέσων για την ανακούφιση ευπαθών κοινωνικών ομάδων του ελληνικού κράτους κ.λπ.

Είναι αξιοσημείωτο το ότι την περίοδο της αποσύνθεσης της Οθωμανικής αυτοκρατορίας ενώ οι εθνοτικές ομάδες διεκδικούσαν να μετεξελιχθούν σε εθνικές μέσω του σχηματισμού εθνών- κρατών προβάλλοντας ως στοιχείο διαφοροποίησης —κατά κύριο λόγο— την γλώσσα, οι Βλάχοι δεν επιδίωξαν μια τέτοια διαφοροποίηση (Νιτσιάκος, 2007), αλλά συμμετείχαν στο σχηματισμό

εθνών- κρατών των Βαλκανικών λαών. Τα μεμονωμένα παραδείγματα που υπάρχουν για τάσεις αυτονομίας δεν καθιστούν δόκιμο το να μιλάμε για εθνική κίνηση των Βλάχων (Kahl, 2009). «Πρόκειται βεβαίως για ομάδες με ευδιάκριτη πολιτισμική διαφοροποίηση, ικανές να χαρακτηρισθούν ως «εθνοτικές», χωρίς ωστόσο να παρουσιάζουν πολιτική δραστηριότητα με την έννοια της επιδίωξης αυτονομίας στο πλαίσιο του έθνους- κράτους, ώστε να μπορούν να χαρακτηρισθούν «μειονότητες»» (Δαλκαβούκης, 2005, σ. 21) [27].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

26. Άλλα βλαχοχώρια στράφηκαν στη βιοτεχνία και το εμπόριο, ενώ αλλά παρέμειναν στην κτηνοτροφία ως κύρια απασχόληση των κατοίκων τους. Ο Β. Νιτσιάκος (2007, σ. 488) αναφέρει «Αυτή η κοινωνικο- οικονομική διαφοροποίηση γεννά και μια πολιτισμική διάκριση, μια διαφοροποίηση στο επίπεδο των νοοτροπιών και κατ' επέκταση του ιδεολογικού πλαισίου (...)».

27. Ο Τ. Kahl (2009, σσ. 37-38) συνοψίζει τις φάσεις προεθνικής και εθνικής εξέλιξης των Βλάχων/ Αρμάνων : «α) ως τον 16ο αιώνα: οι Αρμάνοι αποτελούν μία κοινωνικά και επαγγελματικά προσδιορισμένη γλωσσική ομάδα εντός της κοινότητας των ορθοδόξων χριστιανών των οθωμανικών βαλκανίων, β) 17ος-18ος αι.: απαρχές του γλωσσικού εξελληνισμού, ιδιαίτερα του αστικού πληθυσμού, γ) αρχές του 19ου αι.: αυτόνομη αρμανική κίνηση, συνείδηση λατινικότητας στη διασπορά, δ) μέσα του 19ου αι.: επιρροή ρουμανικού εθνικισμού, αρμανο- ρουμανική κίνηση, ε) τέλη του 19ου αι.: ελληνο- ρουμανικός ανταγωνισμός, στ) αρχές του 20ου αι. κι εξής: αφομοίωση από τα σύγχρονα έθνη αλλά και έντονες αναζητήσεις σχετικά με την αρμανική ταυτότητα σε κύκλους της διασποράς, ζ) τέλη του 20ου αι.: αναγέννηση της αρμανικής συνείδησης στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες των Βαλκανίων».